

บทที่ 5
โรกระบบทางเดินหายใจ

1. หอบหืด	61
2. ปอดบวม	62
3. ฝีในปอด	65
4. วัณโรค	66
5. น้ำท่วมปอด	71
6. ปอดรั่ว	72

โรกระบบทางเดินหายใจ

หอบหืด (ASTHMA)

เป็นโรครวมแพ้ชนิดหนึ่ง ซึ่งทำให้หลอดลมหดตัวแคบลง ทำให้หายใจไม่ออก เกิดอาการหอบเหนื่อยขึ้น

สาเหตุ

เกิดจากสารหลายชนิดด้วยกัน เช่น ฝุ่นตามบ้าน ละอองเกสรดอกไม้ นุ่น ขนสัตว์ เป็นต้น บางคนย้ายไปอยู่ต่างประเทศก็หาย พอย้ายกลับมาก็หอบอีก

อาการ

มีอาการหอบเหนื่อย หายใจลำบาก บางคนมีเสียงดังหวีดๆ เหมือนเสียงแมวกรน มีอาการไอ เสมหะเหนียว ขากไม่ค่อยออก ทำนึ่งจะสบายกว่าทำนอน

การวินิจฉัยโรค

มักไม่ค่อยมีปัญหาในการวินิจฉัยโรค โดยเฉพาะในคนที่ป่วยบ่อยๆ ดูจากอาการต่าง ๆ ก็พอจะบอกได้ ยิ่งถ้าได้ตรวจร่างกาย จะได้ยินเสียงหวีดๆ ในปอด

แต่ถ้าเราจะค้นหาสาเหตุของภูมิแพ้ ก็สามารถทำได้ โดยใช้น้ำยาสกัดชนิดต่างๆ มาฉีดกับผู้ป่วยแล้วดูปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น ก็จะสามารถบอกได้ว่าผู้ป่วยแพ้สารอะไร

การรักษา

ก. ขณะกำลังหอบอยู่

1. Adrenalin ใช้ฉีด 0.2–0.5 มิลลิลิตร เข้าใต้ผิวหนัง จะทำให้หลอดลมขยายได้ แต่ก็กระตุ้นหัวใจ ทำให้รู้สึกใจสั่นได้

2. Aminophylline ใช้ฉีด 250 มิลลิกรัม เข้าเส้นโลหิตดำ ใช้เมื่อ adrenalin ไม่ได้ผล

ข. ขณะไม่มีอาการหอบ

1. พยายามค้นหาสารก่อภูมิแพ้ อาจต้องใช้น้ำยาทดสอบ หลีกเลียงสารที่หลีกเลี่ยงได้ เช่น นุ่น ขนสัตว์ สำหรับสารที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ฝุ่นตามบ้าน ละอองเกสรดอกไม้ อาจจะต้องทำ desensitigation โดยการฉีดสารนั้นครั้งละน้อยๆ จะทำให้อาการทุเลาได้

2. สำหรับคนที่หอบน้อย จำเป็นต้องให้ยาป้องกันไว้ก่อน เช่น กิน Aminophylline ขนาด 100–400 มิลลิกรัมต่อครั้ง วันละสี่ครั้ง หรือใช้ยาพ่นทางปาก ซึ่งจะมีฤทธิ์ขยายหลอดลมได้

ปอดบวม

(PNEUMONIA)

ปอดบวม มีสาเหตุจากเชื้อโรคหลายชนิด นับตั้งแต่ไวรัส แบคทีเรีย เชื้อรา และปรสิต แต่ปอดบวมชนิดที่เราจะเรียนเป็นตัวอย่างคือ ปอดบวมที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชนิด pneumococci

ความหมาย

ปอดบวมคือ การอักเสบของถุงลมเล็กๆ ในปอด ทำให้เกิดของเหลวภายในถุงลมเหล่านั้น ซึ่งจะทำให้การแลกเปลี่ยนก๊าซลดลง ผู้ป่วยจะหอบหายใจถี่ขึ้น เพื่อชดเชย

อาการ

จะมีไข้ขึ้นทันทีทันใด หนาวสั่น เจ็บหน้าอก หอบ ไอมีเสมหะสีสนิมเหล็ก

การวินิจฉัยโรค

1. จากประวัติและอาการ
2. การตรวจร่างกาย จะพบว่าปอดมีลักษณะที่บวมขึ้น ถ้าตรวจด้วย stethoscope จะได้ยินเสียงกรอบแกรบ

3. การฉายภาพรังสี จะพบว่าเนื้อปอดส่วนที่เป็นมีสีขาว คือที่บวมขึ้น และมักจะเป็นกับปอดทั้งกลีบ (lobe)

4. การตรวจเสมหะ จะพบแบคทีเรียทรงกลม ติดสีแกรมบวก (สีม่วง) อยู่เป็นคู่ๆ ถ้าต้องการความแม่นยำมาก ก็สามารถส่งเสมหะเพาะเชื้อได้

การรักษา

1. เพนนิซิลิน เป็นยาที่ดีที่สุด ต้องใช้ชนิดขนาดสูงเข้ากล้ามเนื้อหรือเข้าเส้นโลหิตดำ แล้วแต่สภาพผู้ป่วย

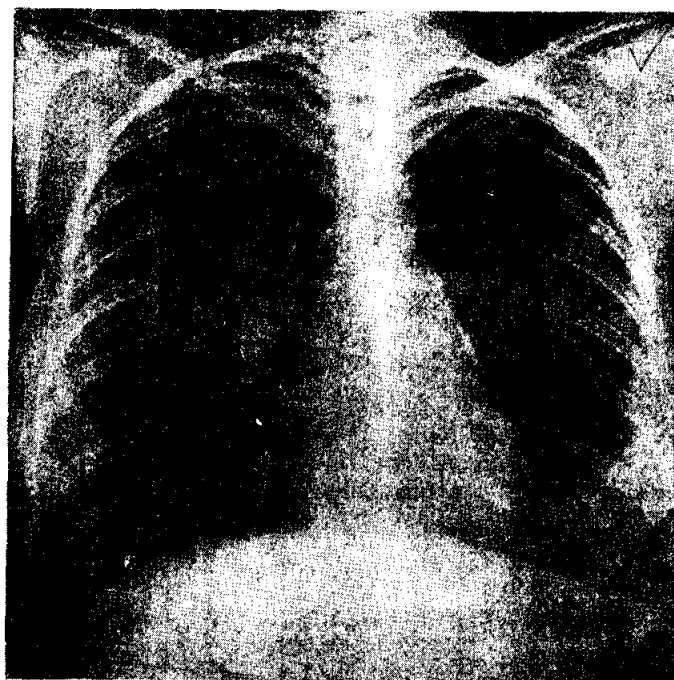
2. ถ้าแพ้ยาเพนนิซิลิน อาจจะใช้ Lincomycin หรือ Erythromycin แทน

โรคแทรกซ้อน

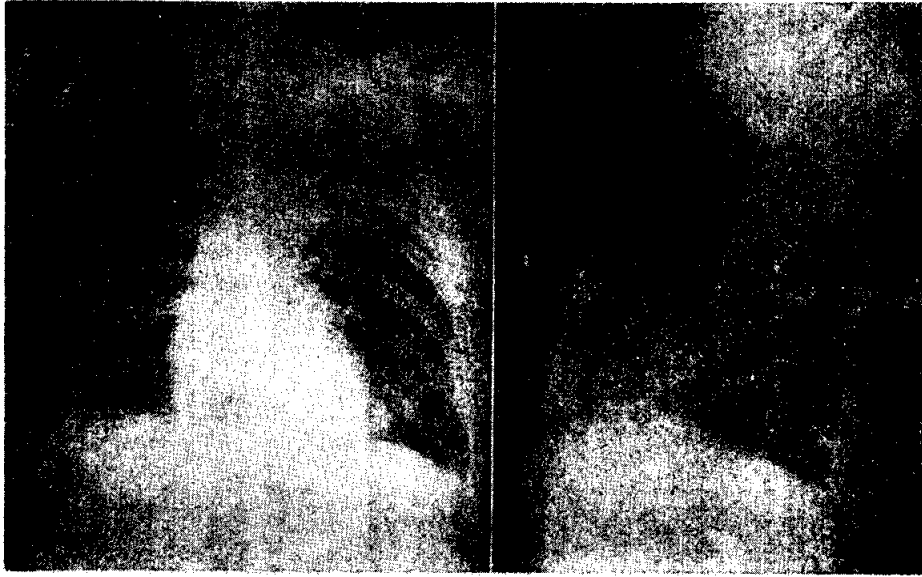
1. น้ำท่วมปอด หมายถึงมีน้ำในช่องเยื่อหุ้มปอด
2. ฝีในปอด ทำให้เสมหะเป็นหนอง

การป้องกัน

ในต่างประเทศมีวัคซีนอยู่เหมือนกัน แต่ในประเทศไทยไม่นิยมใช้ เนื่องจากในคนปกติจะมีเชื้อพวกนี้อยู่ภายในร่างกายอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่ทำให้เกิดโรค แต่ถ้าเมื่อใดก็ตาม ที่ความต้านทานลดลง เช่น ดื่มสุรา นอนตากน้ำค้าง จะทำให้เชื้อดังกล่าวกำเริบเกิดเป็นปอดบวมได้

ภาพแสดงรูปถ่ายเอกซเรย์ของปอดในคนปกติ จะเห็นปอดเป็นรอยดำๆ ทั้งสองข้าง มีหัวใจเป็นสีขาวอยู่ตรงกลาง ด้านล่างเห็นรอยเต้านมทั้งสองข้าง

ภาพแสดงรูปถ่ายเอกซเรย์ในผู้ป่วยโรคปอดบวม จะเห็นเป็นรอยขาว ๆ ที่
ปอดกลีบบนข้างซ้าย รูปขวามือ เป็นภาพด้านข้าง

ฝีในปอด

(LUNG ABSCESS)

ที่ปอดก็เป็นฝีได้ ฝีในปอดเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน

1. ปอดบวม ชนิดที่เกิดจากเชื้อที่รุนแรง เช่น Staphylococci
2. การอุดกั้นทางเดินหายใจ เช่น สิ่งแปลกปลอม เนื้องอก
3. การสำลัก โดยเฉพาะในส่วนที่ไม่รู้สึกตัว หรือกินยาระงับไอ

อาการ

มีไข้สูง ไอมีเสมหะเป็นหนอง เสมหะมักมีกลิ่นเหม็นมาก ขนาดยื่นห่าง 2-3 เมตร ยังได้กลิ่น บางรายอาจมีเลือดออกกับเสมหะด้วย

การวินิจฉัยโรค

นอกจากประวัติและอาการดังกล่าว อาศัย

1. การถ่ายภาพรังสีของปอด จะสามารถมองเห็นฝีในปอดได้ชัดเจน มีรูปร่างกลมรี จะเห็นระดับของเหลวภายในด้วย
2. การเพาะเชื้อจากเสมหะ จะสามารถบอกชนิดของแบคทีเรียที่เป็นต้นเหตุได้
3. การส่องกล้อง (Bronchoscopy) จะสามารถดูลักษณะภายในของหลอดลมได้ ซึ่งอาจจะพบก้อนเนื้องอก สิ่งแปลกปลอม

การรักษา

1. ปฏิชีวนะ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้โดยด่วน ก่อนที่จะได้ผลการเพาะเชื้ออาจเริ่มต้นด้วย Penicillin
2. การช่วยให้เสมหะออกง่ายขึ้น จะต้องใช้เท่าที่เหมาะสมแก่ตำแหน่งของฝี
3. การผ่าตัด ถ้าใช้วิธีข้างต้นไม่ได้ผล จะผ่าตัดเข้าไปในปอด เพื่อดูดหนองออก

โรคแทรกซ้อน

1. หนองในช่องปอด โดยฝีในปอดแตก หนองจะไหลเข้าสู่เยื่อหุ้มปอด
2. ฝีที่สมอง โดยเชื้อโรคไปตามเส้นเลือด ไปเกิดฝีขึ้นในที่ใหม่ มักเป็นที่สมอง
3. หลอดลมอักเสบโป่งพอง เมื่อเกิดโรคนี้อันแล้ว แม้ว่าจะรักษาฝีหายแล้ว ก็จะมีเสมหะจำนวนมากออกอยู่ตลอดเวลา

วัณโรค (TUBERCULOSIS)

วัณโรคเป็นโรคที่เกิดได้กับอวัยวะทุกส่วนในร่างกาย ยกเว้นเล็บและผมเท่านั้น แต่วัณโรคที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุขคือวัณโรคปอด เนื่องจากสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ ส่วนวัณโรคของอวัยวะอื่น ส่วนใหญ่ไม่ติดต่อกับผู้อื่น เป็นโรคเฉพาะตัว จึงมีความสำคัญไม่มากเท่าวัณโรคปอด

วัณโรคที่เราจะเรียนคือ วัณโรคปอด

ประวัติ

วัณโรคเป็นโรคที่เก่าแก่ที่มีมาแต่โบราณกาล มีหลักฐานว่ามัมมี่ของอียิปต์ ตายจากวัณโรคกระดูก

สำหรับประเทศไทย วัณโรคเป็นโรคที่เรารู้จักกันดี สมัยก่อนเรียกว่า ฝืนในท้อง ใครเป็นก็เตรียมตัวตายได้ เพราะไม่มียารักษา แต่ในระยะ 30-40 ปีที่ผ่านมา มีการค้นพบยาหลายชนิด ที่ใช้รักษาวัณโรคได้ ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น จนมาเมื่อ 3-4 ปีที่ผ่านมา วัณโรคก็เริ่มเป็นปัญหาขึ้นอีก เนื่องจากการระบาดของโรคเอดส์ ซึ่งทำให้เป็นวัณโรคได้ง่ายขึ้น

สาเหตุ

ไม่ใช่กรรมพันธุ์ แต่เกิดจากเชื้อ Acid fast bacilli ชนิดหนึ่ง มีชื่อว่า Mycobacterium tuberculosis

ระยะฟักตัว

6 สัปดาห์

อาการ

ในระยะแรก อาการมักจะมีน้อย อาจจะมีไข้ต่ำ ๆ โดยเฉพาะในตอนบ่าย กลางคืน อาจมีเหงื่อออก เพลีย เบื่ออาหาร น้ำหนักลดลง ไอแห้ง ๆ

เมื่อเป็นมาก ๆ ขึ้น ก็จะมีไอเลือดออก ชูบผอม

การวินิจฉัยโรค

1. การตรวจเสมหะ เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะการตรวจเสมหะแล้วพบเชื้อวัณโรคเป็นข้อพิสูจน์ได้แน่นอนว่าเป็นวัณโรค

2. การฉายภาพรังสี เพื่อดูเงาผิดปกติของปอด สามารถที่จะบอกได้ว่าเป็นวัณโรคปอด แต่ความแน่นอนมีน้อยกว่าการตรวจเสมหะ เพราะมีอีกหลายโรคที่มีลักษณะทางภาพรังสีคล้ายคลึงกับวัณโรค

3. การตรวจ Tuberculin เป็นการใส่สารสกัดจากตัวเชื้อวัณโรค มาฉีดเข้าภายในผิวหนัง เพื่อดูปฏิกิริยาภายหลัง 48-72 ชั่วโมง ถ้ามีรอยนูนเกิน 8 มิลลิเมตร ถือว่าให้ผลบวก ถ้ารอยนูนเล็กกว่านี้ ถือว่าเป็นลบ ผลบวกหมายความว่าคนๆ นั้น เคยได้รับเชื้อวัณโรคมาแล้ว แต่ไม่รู้ว่า เป็นโรคอยู่หรือไม่ อาจจะได้รับเชื้อแล้วไม่เกิดโรคก็ได้ ส่วนผลลบหมายความว่าไม่เคยได้รับเชื้อวัณโรคมามาก่อน ก็คือ คนคนนั้นไม่เป็นวัณโรคนั่นเอง

การรักษา

เนื่องจากเชื้อวัณโรคมีความทนทานมาก การรักษาจึงยุ่งยากตามไปด้วย เพราะจะต้องให้การรักษาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 12 เดือน

หลักการรักษา แพทย์นิยมที่จะให้ยาไม่ต่ำกว่า 2 ชนิดควบกัน เพื่อป้องกันการดื้อยา

ยาที่มีฤทธิ์ในการรักษาวัณโรค คือ

1. I.N.H. (Isoniazid hydrazide) เป็นยาที่มีประสิทธิภาพดี ราคาถูก อาการข้างเคียงน้อย ขนาดรักษา 300-400 มิลลิกรัมต่อวัน

2. Thiacetazone ประสิทธิภาพต่ำ อาการข้างเคียงมีได้บ่อย แต่ราคาถูก มักนิยมใช้คู่กับ I.N.H. โดยทำเป็นเม็ดเดียวกัน ชื่อว่า Isoniazone

3. Streptomycin เป็นยาปฏิชีวนะชนิดหนึ่ง ประสิทธิภาพปานกลาง ราคาไม่แพง แต่ต้องใช้ฉีด และเมื่อฉีดนานๆ อาจทำให้หูหนวกและเสียการทรงตัวได้

4. Rifampicin เป็นยาปฏิชีวนะชนิดหนึ่ง ประสิทธิภาพดี แต่ราคาแพง อาการข้างเคียงน้อย ขนาดรักษา 450-600 มิลลิกรัมต่อวัน

5. Ethambutol มีประสิทธิภาพต่ำ ราคาไม่แพงนัก อาการข้างเคียงน้อย ขนาดรักษาประมาณ 750-1,000 มิลลิกรัมต่อวัน

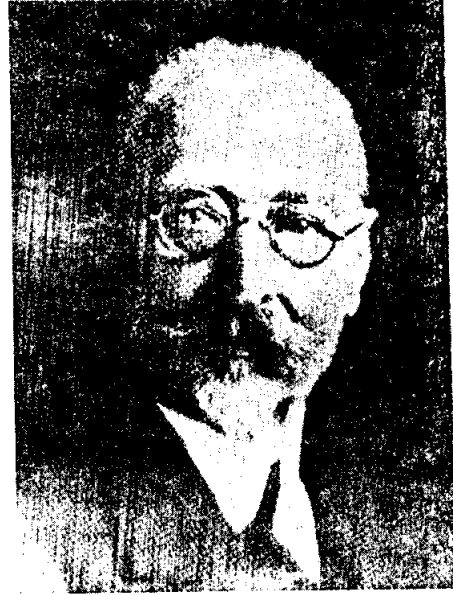

ภาพซ้ายมือ เป็นรูปถ่ายของ ALMROTH WRIGHT ผู้ค้นพบวิธีย้อมสีเม็ดเลือด ทำให้สามารถแยกเม็ดเลือดขาวเป็นชนิดต่างๆ

ภาพขวามือ เป็นรูปถ่ายของ ROBERT KOCH ผู้ค้นพบวิธีย้อมสีเชื้อวัณโรค ซึ่งเป็น ACID FAST STAIN

Calmette

Guerin

ภาพแสดงรูปถ่ายของ CALMETTE และ GUERIN ผู้ค้นพบวัคซีน BCG.

การป้องกัน

1. B.C.G. เป็นวัคซีนที่ทำจากเชื้อเป็น ๆ อยู่ แต่ได้ทำให้ฤทธิ์อ่อนลง นิยมฉีดตั้งแต่แรกเกิดและฉีดซ้ำอีกครั้งหนึ่งก่อนเข้าโรงเรียน (อายุ 5-6 ปี) ภายหลังการฉีดจะเกิดเป็นตุ่มหนอง เมื่อหายจะเกิดเป็นรอยแผลเป็น ซึ่งเป็นประโยชน์ทำให้เราตรวจสอบได้

2. การป้องกันส่วนบุคคล

- ใช้ผ้าปิดจมูกเวลาจามหรือไอ
- เสมหะให้บ้วนใส่กระดาษหรือกล่อง แล้วเผาทิ้งเสีย
- ไม่ควรให้ผู้ป่วยคลุกคลีกับผู้อื่น จนกว่าจะตรวจไม่พบเชื้อ
- สามารถรับประทานอาหารร่วมกันโดยใช้ช้อนกลาง

น้ำท่วมปอด (PLEURAL EFFUSION)

ระหว่างปอดกับกระดูกซี่โครง จะมีเยื่อหุ้มปอดอยู่ เยื่อหุ้มปอดนี้มี 2 ชั้น แต่ปกติจะแนบชิดกันอยู่ แต่ถ้าเกิดมีน้ำจะทำให้เยื่อหุ้มปอดนี้แยกออกจากกัน เราเรียกสภาวะนี้ว่า น้ำท่วมปอด

สาเหตุ

มีได้หลายอย่าง

1. การอักเสบ การอักเสบของปอด สามารถทำให้เกิดน้ำท่วมปอดได้ เช่น วัณโรคปอด ปอดบวม
2. มะเร็ง มะเร็งของปอดจะทำให้เกิดน้ำท่วมปอด ถ้าเราเจาะน้ำนี้ออกมา มักพบว่า มีสีเลือดติดอยู่ด้วย
3. โรคหัวใจ ในโรคหัวใจระยะท้าย หัวใจจะสูบฉีดโลหิตเลี้ยงร่างกายไม่เพียงพอ จะมีเลือดคั่งอยู่ตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย (จากแรงดึงดูดของโลก) ก็จะเกิดน้ำท่วมปอดได้

อาการ

1. หอบเหนื่อย อาการหอบเหนื่อยขึ้นอยู่กับปริมาณของน้ำที่ท่วมปอดอยู่ ถ้าปริมาณน้ำมีเพียงเล็กน้อย ก็อาจจะไม่มีอาการก็ได้
2. เจ็บหน้าอก ผู้ป่วยส่วนมากมักมีอาการเจ็บหน้าอกข้างนั้น ก่อนจะมีน้ำท่วมปอด
3. การตรวจร่างกาย จะพบว่าปอดข้างนั้นหีบ เราสามารถใช้นิ้วเคาะจนทราบระดับน้ำในปอดได้ ถ้าใช้เครื่องฟัง จะพบว่าเสียงหายใจค่อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับปอดอีกข้าง

การวินิจฉัยโรค

จากประวัติอาการและการตรวจพบดังกล่าว ก็พอบอกได้ว่ามีน้ำในช่องปอด แต่ถ้าต้องการให้แน่ชัดลงไป เราใช้วิธีถ่ายภาพรังสีของปอด ซึ่งจะเห็นเป็นเงาทึบของน้ำได้ และจะเห็นเงาของหัวใจถูกเบียดไปด้านตรงข้าม

การรักษา

1. การเจาะน้ำออก เพื่อให้หายใจได้สะดวกขึ้นและเพื่อที่จะได้นำน้ำที่เจาะได้ไปตรวจพิสูจน์ต่อไป
2. การรักษาโรคที่เป็นต้นเหตุ อาจจะรักษาโรคหัวใจ รักษาปอดบวม หรือให้ยารักษาวัณโรค เป็นต้น

ปอดรั่ว

(PNEUMOTHORAX)

ปอดรั่ว คือ ภาวะที่มีการฉีกขาดของถุงลมในปอด ทำให้ลมในปอดออกมาสู่ช่องเยื่อหุ้มปอด ทำให้แน่นหน้าอก หายใจไม่ออก หอบเหนื่อย ถ้าอาการรุนแรงอาจตายได้

สาเหตุ

1. ส่วนใหญ่จะไม่ทราบสาเหตุ เกิดได้ในคนที่แข็งแรง ไม่มีโรคของปอดมาก่อน
2. จากภัยอันตรายของปอด เช่น ถูกกระแทก ถูกแทง ทำให้ถุงลมฉีกขาดได้
3. บางรายเกิดจากถุงลมของปอด มีความอ่อนแอ เกิดเป็นถุงโป่งออกมาก่อน แล้วแตกในภายหลัง ภาษาแพทย์ เรียกว่า SUBPLEURAL BLEBS

พยาธิกำเนิด

คือ กลไกของร่างกายเมื่อเกิดปอดรั่ว ลมที่รั่วในช่องเยื่อหุ้มปอด จะมีแรงดันให้ตัวปอดเองแฟบลงไป อาจจะแฟบบางส่วนหรือแฟบเต็มที่เลย

นอกจากนี้ ลมในช่องเยื่อหุ้มปอดยังดันหัวใจไปด้านตรงข้ามอีก ทำให้หัวใจไปกดปอดอีกด้านหนึ่ง ทำให้ปอดด้านดีก็พลอยมีปัญหาไปด้วย

ในบางกรณี รอยรั่วนั้น ทำหน้าที่คล้ายลิ้นปิดเปิด โดยยอมให้ลมเข้าได้ แต่ออกไม่ได้ ในกรณีเช่นนี้ แรงดันในช่องเยื่อหุ้มปอดจะเพิ่มมากขึ้น ๆ ทุกที เป็นอันตรายได้ เราเรียกปอดรั่วชนิดนี้ว่า TENSION PNEUMOTHORAX

อาการ

อาการจะเกิดขึ้นที่ทันใด มีอาการแน่นหน้าอก หายใจไม่ออก อาจจะมีไอแห้ง ๆ โดยไม่จำเป็นว่า จะต้องเกี่ยวข้องกับอาการออกกำลังกาย หรือออกกำลังกาย

ถ้าปริมาณของลมน้อย อาการอาจไม่มี หรือ แทบไม่รู้สึก แต่ถ้าปริมาณลมมีมาก จะเกิดการหอบเหนื่อยด้วย

บางรายมีอาการเจ็บหน้าอก ซึ่งมักจะปวดร้าวไปที่หัวไหล่ข้างเดียวกันด้วย

การตรวจร่างกาย

จะพบว่า ปอดข้างนั้นเคลื่อนไหวน้อย เคาะดูจะพบว่าโปร่งกว่าอีกข้าง ฟังเสียงหายใจที่ปอด จะพบว่าเสียงค่อยลง หรือไม่ได้ยินเลย

Apex beat ของหัวใจ จะเคลื่อนไปสู่ด้านตรงข้าม

การวินิจฉัย

ใน TENSION PNEUMOTHORAX จะเป็นภาวะรีบด่วนที่ต้องให้การรักษา โดยแทงเข็มฉีดยาขนาดใหญ่เข้าที่หน้าอก ให้เข้าไปที่ช่องเยื่อหุ้มปอด จะลดความดันลงได้ ผู้ป่วยจะรอดชีวิต เสร็จแล้ว จะใส่สายยางเข้าไปในช่องเยื่อหุ้มปอด แล้วต่อปลายสายยางอีกข้างลงใต้น้ำ จะเป็นทางระบายลม ที่ยังค้างอยู่ออกได้

ในรายที่อาการไม่มาก ให้เพียงนอนพักผ่อนก็พอ รู้รึ้นั้นจะปิดได้เอง